Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) i poljoprivreda u Europi

Sabo, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:081940

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij smjer Ekonomska politika i regionalni razvoja

Lucija Sabo

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) i poljoprivreda u Europi

Diplomski rad

Osijek, Rujan 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij smjer Ekonomska politika i regionalni razvoja

Lucija Sabo

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) i poljoprivreda u Europi

Diplomski rad

Kolegij: Agrarna politika i ruralni razvitak

JMBAG: 0010215195

Email: lucija.sabo10@gmail.com

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Dražen Ćućić

Osijek, Rujan 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Graduate Study, Economic policy and rural development

Lucija Sabo

Common Agricultural Policy (CAP) and agriculture in Europe

Graduate paper

Osijek, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA 1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih. 2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska. 3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15). 4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog. Ime i prezime studenta/studentice: Lucija Sabo

JMBAG: 0010215195

OIB: 78901046194

e-mail za kontakt: lucija.sabo10@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij smjer Ekonomska politika i regionalni razvoja

Naslov rada: Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) i poljoprivreda u Europi

Mentor/mentorica rada: Izv.prof.dr.sc. Dražen Ćućić

U Osijeku, 28.08.2021. godina

Potpis Lucija Sabo

4

SAŽETAK

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) jedna je od najvažnijih politika Europske unije, koja povezuje različite aspekte društva od politike, ekonomije i društva. Nastao je kao rezultat dugogodišnje rasprave država članica koje su htjele riješiti problem nedovoljnih količina hrane za sve veću i rastuću ljudsku populaciju. Prvenstveni cilj dobio je nadopune tijekom godine te u svoje osnovne ciljeve uvrstio i cilj očuvanja okoliša, promociju korištenja obnovljivih izvora energije, zaštitu biljaka i životinja, kao i zaštitu poljoprivrednika od vanjske konkurencije, osigurati financijsku stabilnost poljoprivrednika te omogućiti razvoj i bolji život i radne uvjete ruralnog stanovništva. Ruralna politika i njezin razvoj su jedna od najvažnijih ciljeva ZPP-a, uz mogućnost prilagođavanja strategija svake pojedine zemlje članice svojim ruralnim područjima omogućuje snažan razvoj i planiranje za budućnost. Zajednička poljoprivredna politika sa sobom donosi i desetogodišnja financijska razdoblja, odnosno reforme 2014. do 2020, godine kojom se nastojalo promovirati održivi razvoj i inovacije u poljoprivredno sektoru, povećati konkurentnost poljoprivrednika, aktivno se baviti rješavanjem problema klimatskih promjena, te povećati upotrebu obnovljivih izvora energije. Budućnost ZPP-a je iznimno važna za opstanak poljoprivrede i njezino opstojanje u budućnosti, novom reformom koja se odnosi na razdoblje 2021. do 2027. godinu te se novom strategijom nastoji očuvati okoliš, zaštititi poljoprivrednike, pokrenuti Europski zeleni plan, promovirati strategiju „od polja do stola“ koja bi trebala omogućiti malim poljoprivrednicima da se probiju i postanu na tržištu a isto tako promovirati zdravi život i podršku svojim lokalnim poljoprivrednicima. Budućnost poljoprivrede je u inovacijama, modernizaciji i slobodnoj razmjeni informacija, koja će pridonijeti efikasnijoj i samodostatnoj poljoprivredi i proizvodnji hrane te očuvanju okoliša koji će za budućnost čovječanstva odigrati veliku ulogu.

Ključne riječi: poljoprivreda, Zajednička poljoprivredna politika, EU reforme poljoprivrede, hrvatska poljoprivreda, budućnost ZPP-a i poljoprivrede

Sadržaj

1. UVOD 1
2. METODOLOGIJA RADA 2
3. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA 3
2.1. Pojam i značenje ZPP-a 3
2.2. Povijesni pregled razvoja ZPP-a 6
2.3. Ciljevi i načela ZPP-a 7
3.4. Stupovi ZPP-a 10
3.4.1. Prvi stup 10
3.4.2. Drugi stup – Ruralni razvoj 10
4. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA DO 2020. GODINE 13
4.1. Program Europske Unije za ruralni razvoj 13
4.2. Reforme ZPP-a od 2014. do 2020. godine 14
5. POLJOPRIVREDA U HRVATSKOJ 17
5.1. Karakteristike poljoprivrede u Hrvatskoj 18
5.2. Problemi hrvatske poljoprivrede i mogućnosti razvoja 19
5.3. Kvaliteta proizvoda proizvedenih u poljoprivredi 19
5.4. Primjer dobre prakse ZPP-a u Hrvatskoj 22
6. VAŽNOST ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE 25
6.1. Višegodišnji financijski okvir ZPP-a za razdoblje 2021.-2027. godine 25
7. ZAKLJUČAK 30
LITERATURA 32

1. UVOD

Poljoprivreda je jedan od najvažnijih djelatnosti koja osigurava prehranu stanovništvu u svijetu, ujedno je i najznačajniji gospodarski sektor na svjetskom tržištu. Zašto je poljoprivreda toliko važna i zašto ju je važno očuvati govori nam i podatak o sve bržem načinu života, prehrani, klimatskim promjenama s kojima se ovaj sektor susreće, a bez njega ne postoji svijet.

Europska unija već dugi niz godina sufinancira i potpomaže razvoju i očuvanju poljoprivrede i ruralnih područja u Europi kroz razne reforme i programe. Zajednička poljoprivredna politika nastala je kao rezultat dugogodišnjih rasprave i razmišljanja o tome kako nacionalne politike zemalja EU međusobno uskladiti i razviti njihova ruralna područja. Kohezijska politika Europske unije jedna je od najvažniji politika EU, zadaća joj je razviti sva područja odnosno regije u EU kako bi bile na podjednakoj razini razvoja gospodarstva, društva i životnog standarda. Upravo veliku ulogu u provedbi kohezijske politike igra i ZPP, čiji je cilj očuvati okoliš, osigurati financijsku sigurnost i konkurentnost poljoprivrednika ali i razvoj i podizanje životnog standarda ruralnih područja koja su često u većini zemalja, pogotovo novi članica EU zanemarena ili slabo razvijena.

U ovom radu pobliže je objašnjen pojam ZPP-a, njezin razlog nastajanja i važnosti kako danas tako i u budućnosti ponajviše za poljoprivrednike ali i za sve ostalo stanovništvo EU. Stavit će se naglasak na mogućnosti i ciljeve koje pruža i nastoji postići ZPP kroz svoje mjere i instrumente provedbe politike, ali i mogućnosti koje pruža svakom nacionalnom poljoprivrednom sektoru svake pojedine zemlje članice EU da mjere i ciljeve prilagodi svojim potrebama i problemima u poljoprivredi načinu razvijanja i poboljšanja ruralni područja. Također istaknute su važnosti postojanja i razvijanja ZPP-a za budućnost poljoprivrede ali i čovječanstva, jer jedan od važnih ciljeva ZPP-a je i mogućnost poljoprivrednika u proizvodnji dostatne količine hrane za sve veću ljudsku populaciju kako u svijetu tako i u Europi.

2. METODOLOGIJA RADA

Rad je podijeljen na četiri cjeline: pojmovi i povijest ZPP-a, ZPP do 2000. godine, poljoprivreda u Hrvatskoj te uloga ZPP-a u poljoprivredi RH, te važnosti provedbe ZPP-a, kroz navedene cjeline su obrađene najvažnije teme vezane za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU-a.

U prvoj cjelini objašnjava se značenje i pojam ZPP-a te njezin povijesni razvoj koji seže još od 1950-ih godina, potpisivanjem Rimskog ugovora 1957. godine čime su zakoni ZPP-a stupili na snagu. Pobliže su objašnjeni i nabrojani ciljevi ZPP-a koji su se s godinama prilagođavali stanju i potrebama tržišta i poljoprivrede, ali tri glavna cilja u širem smislu su ostala sve do danas sa to su jedinstveno tržište, prednost unije i zaštita poljoprivrednih proizvoda EU-a, te financijska stabilnost i solidarnost.

Objašnjeni su i navedeni programi Europske unije vezani za Zajedničku poljoprivrednu politiku, kao i reforme za financijsko razdoblje 2014. do 2020. godina.

Poljoprivreda u Hrvatsko je uz turizam jedna od najznačajnijih i najjačih gospodarskih grana koje „hrane“ zemlju i državni proračun. U petome poglavlju se pobliže objašnjava važnosti i povezanost poljoprivrede sa Hrvatskom i njezinim stanovništvom, navode se karakteristike i prednosti koje hrvatska poljoprivrede ima prvenstveno zbog svod geografskog položaja. Navedeni su problemi hrvatske poljoprivrede ali i mogućnosti za bolji i uspješniji razvoj, kao i kvaliteta samih proizvoda koji su proizvedeni na hrvatskoj zemlji i tlu te njihov način zaštite i prepoznatljivosti u odnosu na druge proizvode i dobra proizvedena u drugim zemljama.

U zadnjem poglavlju je obrađena cjelina važnosti i budućnosti ZPP-a za europsku poljoprivredu. Pobliže je objašnjeno višegodišnje financijsko razdoblje u okviru ZPP-a za razdoblje 2021. do 2027. godine koje će odigrati ključnu ulogu u svijetu ali i Europi u smislu borbe protiv klimatskih promjena i poteškoća izazvanim razvojem pandemije covid-19 koja je promijenila životne i radne navike ljudi u svijetu.

3. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA

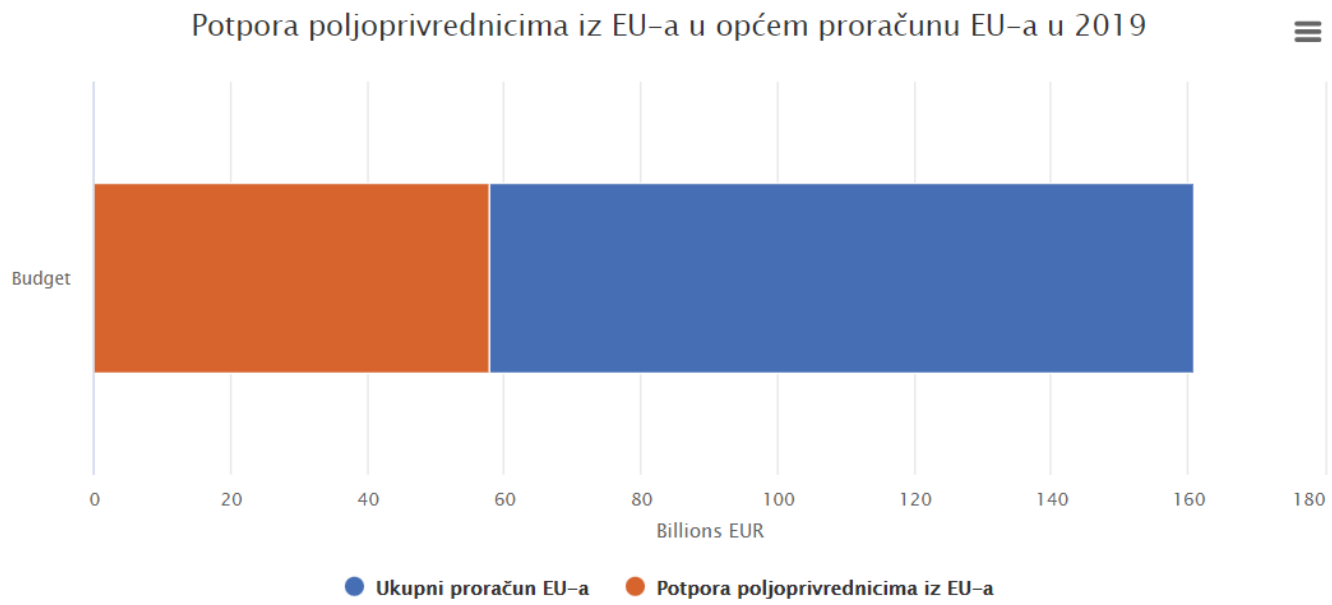
2.1. Pojam i značenje ZPP-a

Jedno od najvažnijeg operativnih i strateških područja kojima se bavi Europska unija jest Zajednička poljoprivredna politika te upravo u nju Europska unija troši gotovo polovicu proračuna Unije. Upravo ZPP-om upravlja služba Europske komisije za poljoprivredu i ruralni razvoj koji donos delegirane i poljoprivredne akte za provedbu zajedničke poljoprivredne politike. Sam naziv ZPP-a upravo upućuje na spoj skupina mehanizama i normi kojima se regulira proizvodnja, prodaja i plasiranje poljoprivrednih dobra koja su proizvedene u Europskoj uniji na tržište. Ona je skup mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Europskoj uniji s ciljem osiguranja razumnih cijena i prihvatljive kvalitete poljoprivrednih u EU i očuvanje ruralnog nasljeđa. ZPP je zajednička poljoprivredna politika svih 27 zemalja članica EU te se njome nastoji ojačati konkurentnost i održivost poljoprivrede Unije, osiguravaju se izravna plaćanja namijenjena stabiliziranju specifičnih potreba gospodarstva i financijska sredstva namijenjena za projekte kojima se nastoji odgovoriti na specifične potrebe određenih zemalja u okviru nacionalnih programa ruralnog razvoja. Ovom politikom se provode i dodatne mjere poput tržišnih mjera te instrumenata kojima se nastoje ukloniti problemi utjecaja nestabilnosti cijena, oznake kvalitete te promicanje poljoprivrednih proizvoda EU-a.

ZPP odnosno poljoprivreda kao djelatnost razlikuje se od većine drugih djelatnosti u vidu sljedećih specifičnosti, a to su da je dohodak poljoprivrednika niži za oko 40% u odnosu na nepoljoprivredni dohodak stanovništva EU, unatoč njezinoj važnosti za proizvodnjom hrane i opstankom čovječanstva. Nažalost poljoprivreda uvelike ovisi o vremenskim uvjetima i klimatskim promjenama koje imaju sve veći utjecaj na proizvodnju poljoprivrednika, te oscilacija i raskorak između ponude i potražnje u poljoprivredi koji ovisi o godišnjim dobima, vremenu sazrijevanja određenih kultura, te vremenu dobivanja određenih proizvoda i inputa kao što su mlijeko, meso itd.

Financiranje ovako važne politike EU provodi se kroz dva fonda koji su dio proračuna europske unije a to su Europski fond za jamstva u poljoprivredi koji pruža izravne potpore i sredstva financiranja tržišnih mjera, te Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj kojim se financira ruralni razvoj.

Grafikon 1. Potpora poljoprivrednicima u proračunu EU-a za 2019. godinu

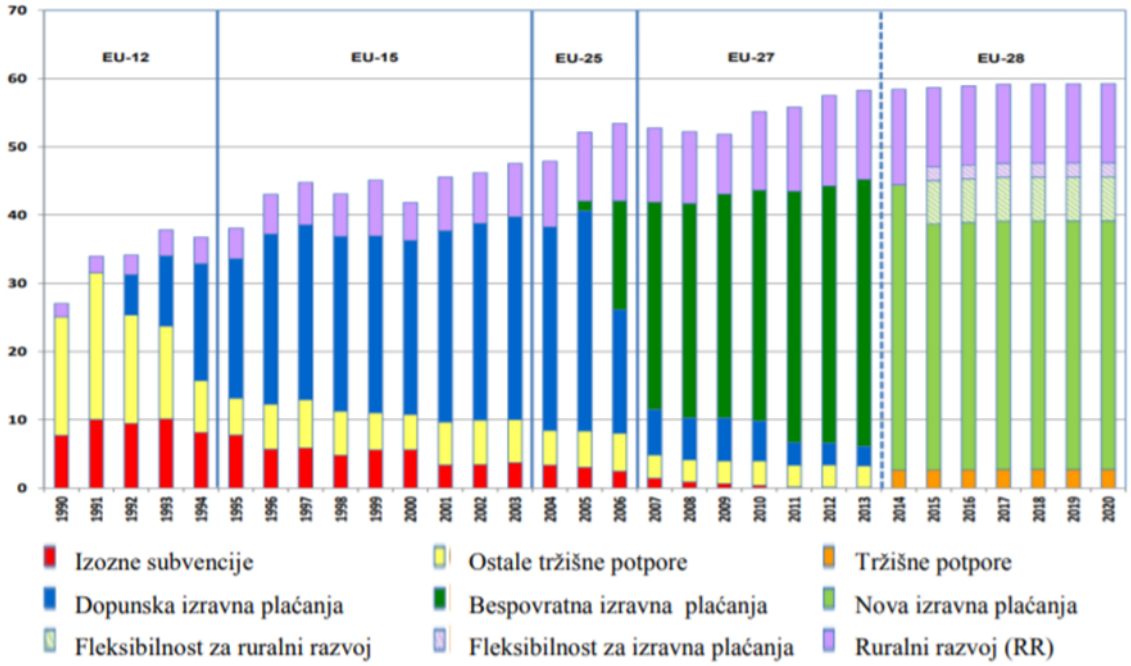

Izvor:https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr#howitspaidfor (preuzeto 13.09.2021.)

Iz prikazanog grafikona jasno je vidljivo kolika je važnost ZPP-a za EU, te se upravo za potporu poljoprivrednicima izdvaja gotovo oko 48 bilijuna EUR godišnje iz proračuna EU-a što čini gotovo oko 30% godišnjeg proračuna EU-a prikazanog na grafikonu za 2019. godinu.

Svaka nova reforma nadopunjena je na prethodne reforme i prilagođena novim potrebama, prilikama i problemima poljoprivrednika, te cilju očuvanja okoliša i razvoja ruralnih dijelova članica EU-a. Uvođenjem zelenih plaćanja kojima se nastoji potaknuti i financijski pripomoći očuvanje trajnih travnjaka, povećati ekološke značajne površine te uvesti praksa raznolikosti usjeva, nastoji se uspostaviti i fleksibilnost u financiranju država članica, plaćanja na državnoj razini upravlja svaka zemlja zasebno.

Grafikon 2. Troškovi ZPP-a od 1990. do 2020. godine

Izvor: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance (preuzeto 13.09.2021.)

Navedeni grafikon prikazuje preciznu putanju potrošnje ZPP-a kroz povijest i to podijeljene na mjere reforme koje su se najviše financirale tijekom godina. Jano je vidljivo kako su početkom razvoje ZPP-a 90-tih godina troškovi financiranja bili pretežito raspodijeljeni na troškove izvozne subvencije, ostale tržišne potpore, te ruralni razvoj. Tijekom godina taj se iznos financiranja ali i preraspodjela financijskih sredstava mijenjala, kako su se mijenjale reforme i ciljevi ZPP-a za određeno financijsko razdoblje. Od 2006. godine možemo vidjeti kako se veliki dio financijski sredstava usmjerava upravo u bespovratna izravna plaćanja koja su i u novom proračunskom razdoblju do 2014. godine odigrala značajnu ulogu u razvoju poljoprivrede u Europi. Od 2014. godine struktura troškova financiranja u poljoprivredi značajno promijenila, te najveći postotak financijskih sredstava otpada upravo za nova izravna plaćanja u poljoprivredi, kao i za tržišne potpore poljoprivrednicima, a li se i sve veća

važnost financiranju podaje i fleksibilnosti ruralnog razvoja i samom razvoju ruralnog razvoja u EU.

2.2. Povijesni pregled razvoja ZPP-a

Povijest ZPP-a započinje još 1950-ih godina kada su postavljeni temeljni zakonodavni okviri koji Rimskim ugovorom potpisanima 1957. godine stupaju na snagu te tadašnje države članice Belgija, Italija, Njemačka, Francuska, Luksemburg i Nizozemska obvezuju se na uspostavljanje slobodne trgovine između zemalja članica te uspostavljenje zajedničke vanjske carine. Sa ciljem da se ne dogodi ponovni događaj nestašice hrane koja je uslijedila nakon Drugog svjetskog rata, uslijedila je progresivna reforma osmišljavanja politike koja bi omogućila konstantnu opskrbu hranom građanima Europske unije. Rimskim ugovorom se postavio i opći okvir ZPP-a, a samim time se definiraju načela i ciljevi ZPP-a 1958. godine na konferenciji u Stresi, te ZPP zaživio 1962. godine nakon prihvaćanja svih članica Unije. „Maršalov plan" je predstavljao temelje ZPP-a, osnovna načela zajedničkog financiranja te donošenja prvih zajednički organizacija na tržištu.

Rimskim se ugovorom prvi put definiraju određeni ciljevi ZPP-a:

- Povećanje poljoprivredne produktivnosti kroz tehnološki, racionalniji i optimalniji razvoj i proizvodnju poljoprivrednih proizvoda
- Omogućiti i osigurati optimalne životne standarde poljoprivrednog stanovništva
- Stabilizacija tržišta, te osigurati poljoprivredne proizvode po razumnim cijenama

Zbog neprestane zaštite proizvodnje i cijena poljoprivrednih proizvoda s godinama je dovelo do stvaranja tržišnih viškova. Zbog desetljeća neprovedbe konkretnih reformi problem viškova je i dalje prisutan, osim troškova uskladištenja viškova, pojavili su se i negativni okolišni učinci povećanja proizvodnje, također i negativan kritika tadašnjeg stanovništva koje je tada plaćalo velike poreze zbog velikih potpora koje su dobivali poljoprivrednici u to vrijeme, što je dovelo do toga da su cijene poljoprivrednih bile više u odnosu na cijene proizvoda zemalja ne članica.

Nakon daljnjih negativnih utjecaja na okoliš od strane poljoprivrede i nagomilavanja troškova uskladištenja uprava za poljoprivredu Europske Komisije pripremila je dokument s analizom postojećih problema u poljoprivredi te prijedlozima za provođenje reformi. Reforma pod nazivom MacSharry reform (1990.) označila prekretnicu u razvoju ZPP-a, kroz reforme snižavanja cijena svih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a gubitci poljoprivrednih bi

se kompenzirali preko izravnih plaćanja po grlu stoke ili hektaru obradive površine, uz poticanje umirovljenja starog stanovništva u poljoprivredi, te poticaji za poljoprivrednike koju uvažavaju zaštitu okoliša prilikom poljoprivredne proizvodnje.

Europska Komisija je 1997. godine predložila novu reformu zvanu Agenda 2000 kao nova prekretnica u europskoj poljoprivredi, ovom reformom je i službeno uveden drugi stup – politika ruralnog razvoja. Agenda 2000 je bila jedna od najopsežnijih reformi u povijesti ZPP-a za razdoblje 2000.-2006. godine, reforma je predvidjela: jačanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvodna na unutarnjem i svjetskom tržištu, životni standarda poljoprivrednog stanovništva dostojan življenja, stvaranje zamjenskih poslova i drugih izvora prihoda za poljoprivrednike, nova politika ruralnog razvoja, primjenjivanje ekološkog načina promišljanja i strukturiranja ZPP-a, poboljšanje kvalitete i sigurnosti hrane, te pojednostavljenje poljoprivrednog zakonodavstva i decentralizacija administracije, kako bi ona bila jasna i transparentna svima.[1]

Reforma Health check jedna je od posljednjih koja je stupila na snagu 2008. godine, unutar programskog razdoblja 2007.-2013. godine. Osnovna zadaća reforme je bila modernizacija i pojednostavljenje ZPP-a, kako bi se moglo što bolje i efikasnije odgovoriti na nove izazove i mogućnosti s kojima se susreće europska poljoprivreda i njezini poljoprivrednici poput klimatskih promjena, zaštitu okoliša, te boljim gospodarenjem i zaštitom vode. Neke od glavnih mjera ove reforme su bile postupno ukidanje kvota za mlijeko sve do 2015. godine, razdvajanje potpore od proizvodnje za poljoprivrednike, dodatne pomoći za sektore sa posebnim problemima u poljoprivredi, te mjere poput potpora za mlade poljoprivrednike te napuštanja set-aside programa koji je u doba visokih nagomilavanja troškova skladištenja imao za cilj poticanje poljoprivrednika na što manju proizvodnju kako si se tržišni viškovi smanjili i obnovio eko sustav.

2.3. Ciljevi i načela ZPP-a

Zajednička poljoprivredna politika je uspostavljena kao partnerstvo između poljoprivrede i društva te između Europe i njezinih poljoprivrednika. ZPP se mora neprestano prilagođavati izazovima s kojima se suočava europska poljoprivreda ali i poljoprivreda svijeta u cjelini.

[1] Agenda 2000, Financing the European Union (1998), file:///C:/Users/lucij/Downloads/gp_eudor_PDFA1B_CMNF98002ENC_001.pdf.en.pdf

Neke od važnih problema i činjenica na koje ZPP mora biti sumjeren su povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene koja je u proteklih nekoliko godina postala jedan od glavnih problema poljoprivrednika u svijetu, također jačanje konkurentnosti poljoprivredno- prehrambenog sektora Unije, te obnova ruralnog gospodarstva i unapređenje uvjeta života u ruralnim područjima koji je i dan danas i dalje na lošijem nivou standarda života od urbanih područja.

Načela na kojima se zasniva ZPP mogu se podijeliti na tri sastavnice:

1. Jedinstveno tržište (sloboda prometa roba između država članica, određivanje zajedničkih cijena i pomiči, zajedničko reguliranje cijena, isplaćivanje pomoći i pravilna konkurencija, harmonizacija propisa i administracije)
2. Prednost Unije (davanje prednosti poljoprivrednim proizvodima proizvedenima u Uniji naspram onih uvoznih, zaštita unutarnjeg tržišta od poremećaja izazvanih nekontroliranim uvozom poljoprivrednih proizvoda niskih cijena)
3. Financijska solidarnost (bezobzira na nacionalni interes pojedinih država članica troškovi provedbe ZPP-a trebaju biti podijeljeni i podjednako raspoređeni među svim članicama)[2]

Rimskim ugovorom su također utvrđeni određeni ciljevi ZPP-a a to su:

- Potpora poljoprivrednicima i poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, čime se osigurava stabilna opskrba povoljnom hranom
- Zaštita prava poljoprivrednika iz Europske unije na odgovarajuću zaradu
- Doprinos borbi protiv klimatskih promjena i održivom upravljanju prirodnim resursima
- Očuvanje ruralnih područja i krajolika diljem EU-a
- Održavanje dinamičnosti ruralnog gospodarstva promicanjem zapošljavanja u poljoprivredi, poljoprivredno-prehrambenim industrijama i povezanim sektorima[3]

[2] Kesner-Škreb,M, (2008.), Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, http://www.ijf.hr/pojmovnik/PDF/4-08.pdf
[3] Kesner-Škreb,M, (2008.), Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, file:///C:/Users/lucij/Downloads/skreb%20(3).pdf

Važno je napomenuti kako je jedan od prioriteta ZPP-a motiviranje mladih na bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom, omogućiti im i pripomoći u osnivanju zadruga i otvaranju i osnivanju OPG-a (obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava). Zbog toga je od neizmjerne važnosti osigurati izravna plaćanja za mlade poljoprivrednike. Još jedna od bitnih sastavnica politike ZPP-a je i program potpore udruživanja poljoprivrednika (LAG).

LEADER je pristup EU-a „odozdo prema gore“ u kojemu se poljoprivrednici, ruralna gospodarstva, lokalne organizacije, te privatni sektora udružuju u lokalne akcijske skupine (LAG). Kroz LEADER nastoji se promovirati održivi razvoj u ruralnim područjima kroz ujedno brigu o ekonomskom ali i društvenom razvoju, te zaštiti okoliša. Cilj LEADERA je u jačanju vaza unutar lokalnih zajednica kroz razmjenu informacija i znanja vezanih za razvoj i uvođenje inovacija u ruralna područja.

Lokalna akcijska grupa (LAG) predstavlja:

- Partnerstvo između predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora na određenom ruralnom području koje je osnovano s ciljem izrade i provedbe lokalne razvojne strategije za to područje
- Članovi LAG-a mogu biti pravne ili fizičke osobe
- LAG predstavlja ruralno područje sa više od 5 000 do 150 000 stanovnika na određenom području
- Naselje koja su u sklopu LAG-a ne smije imati više od 25 000 stanovnika[4]

Lokalna akcijska grupa se smatra pravnom sobom s usvojenim statutom defin9iranim ciljevima u usvojenim strategijama te administracijom koja omogućuje lagan pristup novim zainteresiranim dionicima. LAG objavljuje natječaj za dodjelu sredstava, savjetuje, administrira, procjenjuje te odabire projekate koje će financirati prema određenim kriterijima. U sklopu odabira projekata LAG se bavi i aktivnostima vezanima za informiranje, obuku i savjetovanje prilikom provedbe određenih aktivnosti tijekom projekata. LAG-om se nastoji potaknuti ruralnog stanovništvo na uključivanje u promicanje novih ideja i aktivnosti, osim očuvanja tradicionalnih običaja i načina života potiče i održivi razvoj te stvara nove izvore dohodaka u tim područjima.

[4] Lokalna akcijska grupa Sjeverna Istra, https://www.lag-sjevernaistra.hr/o-nama/sto-je-to-lag/

3.4. Stupovi ZPP-a

Zajednička poljoprivredna politika temelji se na dva stupa dohodovnoj i tržišnoj politici te politici ruralnog razvoja. Dva fonda su ujedno i sastavni dijelovi proračuna EU, njima se financiraju dva fonda, a to su Europski fond za jamstvo u poljoprivredi (EAGF) i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD).

3.4.1. Prvi stup

Prvi stup ZPP-a odnosi se na izravna plaćanja, odnosno njegov cilj je osigurati poljoprivrednicima stabilan dohodak koji bi ima omogućio normalan život i daljnji razvoj i budućnost poslovanja. Zajednička organizacija tržišta nužna je u cilju stabilizacije cijena i ponude poljoprivrednih proizvoda, stoga se ona dijeli na mjere koje se primjenjuju u unutarnjem tržištu i mjere koje se primjenjuju na vanjskom tržištu. Unutarnje tržište se odnosi na tržište poljoprivrednih proizvoda dok se vanjsko tržište odnosi na trgovinske mehanizme. Prvi se stup financira iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi odnosno (EAGF) kojim se osiguravaju izravna plaćanja za pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama. Glavne aktivnosti fonda su jedne od najvažnijih tema u poljoprivredi kao što su podupiranje ekološke i društveno održive poljoprivrede, proizvodnja visoko kvalitetne hrane te zdravlje domaćih životinja u ruralnim područjima. Važno je poštovati određena pravila propisana zakonom o EU, kojim poljoprivrednici imaju pravo ostvariti izravna plaćanja vezana za zaštitu biljaka, životinja, okoliša i prvenstveno zdravlja ljudi.

3.4.2. Drugi stup – Ruralni razvoj

Drugi stup se odnosi na ruralni razvoj odnosno ostvarivanje ciljeva u razvoju ruralnim sredinama i ljudi koji u njima žive i bave se poljoprivredom. Mjere ruralnog razvoja prvenstveno se odnose na očuvanje okoliša, unapređenje kvalitete života u ruralnim područjima, te povećanje konkurentnosti i financijske stabilnosti poljoprivrednika. Drugi financijski stup se financira putem sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, te mu je osnovni cilj ostvarivanje ciljeva strategije „Europa 2000“. strategija „Europa

2000“ je zapravo desetogodišnja strategija Europske unije s ciljem rasta i zapošljavanja, osmišljena je s ciljem stvaranja pametnog, održivog i uključivog rasta EU. Strategija sam sobom donosi pet glavnih ciljeva koji uključuju zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene, obrazovanje, socijalnu uključenost i smanjenje siromaštva. Uz velike napore ali i suočavanje sa globalnom krizom nažalost neki od postavljeni ciljeva iz strategije „Europa 200“ nisu ostvareni, Europska komisija 2019. godine predstavila je novi dokument za novo desetogodišnje razdoblje „Europa 2030“. ova strategija je rađena i usko povezana sa strategijom i provedbom Agende 2030 koja ima za cilj zastaviti siromaštvo te usmjeriti svijet prema miru, prosperitetu i zdravom planetu.

Bitne značajke programa ruralnog razvoja su:

- **Ulaganje u klimu i okoliš**

  Svaka do država članica prilikom provedbe politike regionalnog razvoja najmanje 30% financijskih sredstava mora namijeniti na mjere vezane za okoliš i klimatske promjene, veliki dio ti sredstava se odnosi na bespovratna sredstva i godišnja plaćanja poljoprivrednicima koji prijeđu i pokrenu ekološki prihvatljivu proizvodnju i praksu rada

- **Potpora djelovanju na lokalnim razinama**

  Iz predviđenog proračuna za financiranje ruralnog razvoja najmanje 5% financijskih sredstava mora biti namijenjeno djelovanju koje se temelji na pristupu LEADER odnosno osnivanja i promocije udruživanja svih vezanih sudionika u poljoprivrednom lancu na lokalnoj razini

- **Promicanje stvaranja pametnih sela**

  Inicijativom „pametnih sela“ nastoji se osigurati pametna i održiva proizvodnja i život u ruralnim područjima, generiranjem vjetra, vode i sunca u ruralnim područjima, a gdje su oni lako dostupni omogućuje se pokretanje lokalnog gospodarstva te poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima.

- **Financijski instrumenti za provedbu ruralnog razvoja**

  Financiranje i provedba ruralnog razvoja funkcionira putem zajmova, mikro kredita, jamstva i vlasničkih kapitala koji su dostupni podnositeljima zahtjeva

u ruralnim područjima, poljoprivredi i šumarstvu za pokretanje financijski isplativih projekata.[5]

[5] Program ruralnog razvoja, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hr

4. ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA DO 2020. GODINE

Zajednička politika država članica Europske unije prvenstveno se odnosi upravo na poljoprivredu i ruralni razvoj. Zajednička poljoprivredna politika imala cilj osigurati okolišno-održivu proizvodnju koja može osigurati neprestanu opskrbu hrane za više od 500 milijuna potrošača Europske unije. U budućnosti ZPP nastoji odgovoriti na nova pitanja i izazove s kojima se susreću europski poljoprivrednici a vezane su za to kako zaštititi floru i faunu u Europi, omogućiti i promovirati poljoprivrednu proizvodnju koja manje ili skoro nikako ne zagađuje okoliš, te odgovoriti na klimatske promjene te što vise usporiti njihove promjene koje se događaju u svijetu a najviše pogađaju upravo poljoprivredni sektor, te kvalitetnije gospodarenjem pitkom vodom.

4.1. Program Europske Unije za ruralni razvoj

Pojam ruralnog razvojan definira se kao ruralno područje i tradicionalan načina života, razvoj ruralnog područja usmjeren je ka dugoročnom napretku i ispunjenju ciljeva za boljom kvalitetom života ruralnog stanovništva te mogućnošću da se ruralne zajednice razvijaju.

Program ruralnog razvoja razvija se i ostvaruje putem Zajedničke poljoprivredne politike Europske Unije ostvaren kao dogovor i partnerstvo između poljoprivrede i društva. Cilj ZPP-a je očuvanje prirodne i njezinog krajolika, stabilna opskrbe hranom prvenstveno u EU-u ali i u svijetu, zaštita prava poljoprivrednika u EU te njihova stabilna i samoodrživa financijska situacija, borba protiv klimatskih promjena, poticanje na zapošljavanje u poljoprivredi prvenstveno mladih i obrazovanih ljudi, modernizacija poljoprivrede, te udruživanje i povezivanje industrijske poljoprivrede i privatnog sektora.

Europska mreža ruralnog razvoja donosi potpore kojima se nastoji očuvati raznolikost europskih ruralnih područja, kroz podupiranje posebnosti i različitih razvojnih potreba svakog ruralnog područja sa ciljem uključivanja svih sudionika u poljoprivredi kroz zajednički rad za boljitak i razvoj ruralnih područja.

4.2. Reforme ZPP-a od 2014. do 2020. godine

Reforma ZPP-a za razdoblje 2014. do 2020. koja je usvojena u prosincu 2013. godine je prva reforma ZPP-a usvojena u okviru redovnog zakonodavnog postupka u kojemu je Vijeće su zakonodavac s Europskim parlamentom. U navedenom programskom razdoblje ZPP-a je za cilj imala promicati održivi razvoj i inovacije u poljoprivredi, dugoročni ciljevi su poticanje konkurentnosti u poljoprivredi, borba protiv klimatskih promjena koja je sve češće izražena kao glavni problem poljoprivrednika te osiguranje održive upotrebe prirodnih resursa.

Prema Europskom vijeću (2013.) reforma ZPP-a obuhvaća:

- **Ekologizaciju** – odnosno doprinosi i plaćanje poljoprivrednim gospodarstvima koji uvedu okolišno prihvatljiv postupak uzgoja usjeva u smislu raznolikosti s ciljem održavanja ekoloških bogatih obilježja krajolika i minimalne površine trajnih travnjaka
- **Pravednija raspodjela potpora** – smanjenje razlika u potporama između velikih i malih poljoprivrednih gospodarstava i smanjenje plaćanja iznad određenog iznosa za najveća poljoprivredna gospodarstva
- **Bolje usmjeravanje potpora** – usmjeriti ih poljoprivrednicima kojima je ona najpotrebnija, mladim poljoprivrednicima i poljoprivrednicima u sektorima niskog dohotka i prirodnih ograničenja[6]

Svaka zemlja članica Europske unije svoje programe postizanja gore navedenih ciljeva prilagođava svojim geografskim područjima i potrebama svoji poljoprivrednika i potreba ruralnih područja u toj zemlji. Uz pomoć pariteta EU za poticanje ruralnog razvoja svaka država članica morala bi ostvariti barem četiri pariteta koja bi joj pomogla prilikom provedbe i razvoja strategije ruralnog razvoja.

Pariteti programa ruralnog razvoja koje navode Europski strukturni i investicijski fondovi

1. Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
2. Povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pritom i inovacijske poljoprivredne tehnologije

[6] Europsko vijeće, Reforma zajedničke poljoprivredne politike nakon 2013., https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-reform/

3. Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i traženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi.
4. Obnavljanje, čuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih za poljoprivredu i šumarstvo
5. Promicanje učinkovitosti resursa i pomak prema klimatskim elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumskom sektoru
6. Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima
7. Tehnička pomoć[7]

Uz navedene paritete koji olakšavaju i omogućuju specifični razvoj za svaku pojedinu državu članicu kao i njezinu regiju, te ruralno područje također su definirane i određene mjere kojim a se nastoji povećati konkurentnost poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, uz popratno unaprjeđenje životnog standarda i radnih uvjeta ljudi u ruralnim područjima.

Definirane mjere su:

- Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja
- Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima
- Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu
- Ulaganje u fizičku imovinu
- Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti
- Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja
- Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima
- Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma
- Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija
- Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene
- Ekološki uzgoj

[7] Program ruralnog razvoja 2014.-2020., https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/

- Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima
- Dobrobit životinja
- Suradnja
- Upravljanje rizicima
- Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja
- LEDERA
- Tehnička pomoć
- Izravna privremena potpora poljoprivrednicima i MSP-ovima koji su posebno pogođeni krizom uzrokovanom bolešću COVID-19[8]

Zbog situacije u kojoj se nalazi cijeli svijet pa tako i Europska unija zbog situacije uzrokovane epidemijom COVID-19 uvedena je i zadnja izvanredna mjera kojom se nastoji pomoći poljoprivrednicima s poteškoćama u poslovanju.

[8] Program ruralnog razvoja 2014.-2020., https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020

5. POLJOPRIVREDA U HRVATSKOJ

Hrvatska je uvijek bila zemlja plodnih ravnica i predivne obale i mora koje su i dan danas jedne od važnih karakteristika zemlje u svijetu. Povezanost Hrvatske sa poljoprivredom i zemljom seže još u davna prošla vremena, tijekom vremena taj odnos i povezanost su se mijenjali kao i okolne okolnosti koje su se događale u Hrvatskoj pa tako i ulazak Hrvatske u Europsku uniju koji je donio velike promjene u Hrvatskoj poljoprivredi. Prostor Hrvatske obilježen je raznolikošću pogodnima za uzgoj mnogih različitih oblika poljoprivrede od uzgoja pšenice, raznih žitarica, začinskog bilja, palete širokog izbora voća i povrća, uzgojem vrhunskih i prepoznatljivih vina te uzgojem stoke i životinja. Upravo ovi svi oblici poljoprivrede uspijevaju na području Hrvatske zbog iznimnog pogodovnog geografskog položaja koji omogućuje pogodnu klimu i plodno tlo za uzgoj raznolikih poljoprivrednih vrsta bilja i životinja.

Hrvatska je u posljednjih nekoliko godina napravila dosta za poljoprivredu i stanovništvo u ruralnim dijelovima Hrvatske u smislu inovacija, izgradnje modernih prometnica kojima su se povezala udaljena sela sa gradovima i većim općinama te omogućio lakši transport poljoprivrednih proizvoda, također uvođenje interneta i njegova dostupnost sve većem broju stanovnika na ruralnim mjestima omogućilo je veću informiranost i obrazovanje stanovnika i poljoprivrednika u tim dijelovima Hrvatske. Činjenice koje govore da je Hrvatska poljoprivreda uznapredovala u zadnjih nekoliko godina zapravo i nisu toliko dobar pokazatelj razvoja jer usporedivši poljoprivredu hrvatske sa ostalim zemljama članicama Europske unije vidljivo je da Hrvatska i dalje kaska za ostalim zemljama. Nažalost Hrvatska poljoprivreda se susreće sa mnogobrojnim problemima koji se s godinama većinom samo nagomilavaju, a ne rješavaju te se rješenja nude postepeno i stihijski. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju omogućio se preokret i revolucija u poljoprivredi koju Zajednička poljoprivredna politika nudi uz pomoć mjera i mehanizama u svojim programima razvoja koje Hrvatska mora znati dobro iskoristit i pokrenuti postepenu revoluciju u poljoprivredi zemlje koja godinama stagnira.

5.1. Karakteristike poljoprivrede u Hrvatskoj

Hrvatska se prostire na površini od oko 56 594km, od čega na ruralna područja spada 79,1% područja, dok poljoprivredno zemljišta zauzimaju oko 40%, a šume oko 36% ukupne površine. Jedno od važnih obilježja je i podatak da Hrvatska ima ukupno oko 4.2 milijuna stanovnika od kojih njih gotovo 2.4 milijuna živi u pretežito ruralnim krajevima. Što se tiče poljoprivrednog sektora i zastupljenosti poljoprivrednika oni su većinom mala poljoprivredna gospodarstva, te polovina njih obrađuje manje od 2 hektara zemlje, a velika većina manje i od 10 hektara sto iznosi gotovo 89.4% ukupne poljoprivredne površine.

Program ruralnog razvoja predviđen za financijsko razdoblja 2014.-2020. iznosio je oko 2.3 milijarde nacionalnih sredstava za mjere namijenjene ruralnim područjima vezano za radnja mjesta, rast i održivost te modernizaciju, inovaciju i poboljšanje kvalitete.

Hrvatska je svoje prioritete ruralnog razvoja usmjerila u sljedeće:

- Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivredne proizvodnje u svim regijama
- Promicanje inovativnosti poljoprivredne tehnologije i modernizacije poljoprivrede
- Održivo gospodarenje šumama

Hrvatsku poljoprivredu karakteriziraju upravo obiteljski OPG-ovci kojih je prema zadnjem upisniku Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za 2020. godinu iznosio 154 679 tisuća OPG-a u Hrvatskoj. Zanimljiv je podatak kao broj članova OPG-a je je približno jedna i broju OPG-a, a on iznosi 125 466 tisuća članova. Taj podatak nam govori upravo o tome kako većina OPG-ovaca u hrvatskoj imaju zaposlenu samo jednu osobu odnosno vlasnik OPG-a dok ostali članovi najčešće su zaposleni u nekoj drugoj djelatnosti a u OPG-u rade kao ispomoć svojim obiteljima u slobodno vrijeme.[9]

[9] Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Upisnik poljoprivrednika, https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/

5.2. Problemi hrvatske poljoprivrede i mogućnosti razvoja

Kao i sve zemlje svijeta i hrvatska se poljoprivreda susreće sa klimatskim promjenama koje uvelike pogađaju upravo poljoprivredni sektor, stoga je područje hrvatske poljoprivrede sve više izloženo ekstremnim vremenskim uvjetima koji uzrokuju suše i poplave s kojima se poljoprivrednici nastoje boriti iskopavanjem kanala i ravnanjem niza u poljima, te navodnjavanjem kako u staklenicima ali i sve više na otvorenim poljima. Poljoprivredni sektor suočava se sa nizom dodatnih problema a to su slabiji razboj ruralnih područja, niži standard stanovništva koji se bavi poljoprivredom, obveza ispunjavanja strogih propisanih zahtjeva, mali udio dobiti u lancu prehrane i proizvodnje te problemi pokretanja proizvodnje.

5.3. Kvaliteta proizvoda proizvedenih u poljoprivredi

Cilj politike kvalitete EU-a je zaštititi nazive određenih proizvoda radi promicanja njihovih jedinstvenih karakteristika povezanih s njihovim zemljopisnim podrijetlom i tradicionalnim umijećem i vještinama. Prilikom utvrđivanje kvalitete proizvoda povezanih sa zemljopisnim podrijetlom postoje nekoliko logotipa: zaštićena oznaka izvornošću (ZOI), zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla (ZOZP), oznaka zemljopisnog podrijetla za jaka alkoholna pića i aromatizirana vina (OZP), te zajamčeno tradicionalni specijalitet (ZTS).[10]

Važnost zaštite proizvoda proizvedenih u Hrvatskoj je iznimno bitna za Hrvatsku jer je mala zemlja koja se na tržištu bori sa mnogobrojnim sličnim proizvodima koji su proizvedeni u većim i tržišno jačim zemljama koje tom proizvodu samim time donose i određenu prednost na tržištu. Iznimno je važno da Hrvatska zaštiti svoje izvorne tradicionalne poljoprivredne proizvode po kojima je prepoznatljiva u svijetu i proizvode koji su proizvedeni i uzgojeni od inputa koji su proizvedeni u Hrvatskoj, te na njima radi brend Hrvatske i Hrvatske poljoprivrede kao tržišta koje proizvodi domaće i kvalitetne proizvode prepoznatljive po izvornošću, tradiciji i zemljopisnom podrijetlu.

[10] Narodne novine, Pravilnik o nacionalnom sustavu kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_02_18_465.html

Slika 1. Logotipi kvaliteta proizvoda.

Izvor: https://hrturizam.hr/zagorski-puran-dobio-zastitu-zemljopisnog-podrijetla/ (pristupljeno 14.07.2021.)

Ministarstvo poljoprivrede uspostavilo je Nacionalni sustav kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda – Dokazana kvalitete. Riječ je o dobrovoljnom nacionalnom sustavu kvalitete koji je osmišljen s ciljem dodatnog označavanja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda koji su više kvalitete i sa određenim karakteristikama iz svakog pojedinog sektora. Sektori koji su obuhvaćeni ovim sustavom su proizvodnja i prerada mlijeka, mesa, voća i povrća, uljarica, proizvodnja meda, jaja, brašna, šećera, prerada maslina, te ribarstvo i akvakultura. Sustav nacionalne kvalitete proizvoda osmisljen je s ciljem povećanja prepoznatljivosti Hrvatskih proizvoda, te same promidžbe proizvoda proizvedenih na prirodan, ekoloških i prihvatljiv način. Sustav nastoji zaštititi kako poljoprivredne proizvode tako i samo proizvođače od nepoštene konkurencije na tržištu.

Specifikacija proizvoda je službeni dokument kojim se definiraju posebne karakteristike poljoprivrednog i prehrambenog proizvoda. Specifikacijom se za svaki pojedini sektor utvrđuju određeni kriteriji koji utječu na kvalitetu tih proizvoda, te se postavljaju zahtjevi u načinu njihove proizvodnje, prerade ili kvalitete, te podrijetla glavnih sastojaka proizvoda.[11]

Specifikacija proizvoda mora sadržavati određene stavke:

1. Naziv sektora i vrstu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda
2. Opis postupka proizvodnje
3. Posebne karakteristike proizvoda:
    - ✓ Sastav proizvoda
    - ✓ Način proizvodnje, kvaliteta i podrijetlo glavnog sastojka
    - ✓ Dobrobit i hranidbu životinja
    - ✓ Duljinu prijevoza, te tretiranje pri skladištenju i transportu
    - ✓ Zaštitu okoliša
4. Opis sustava sljedovati tijekom cijelog postupka proizvodnje ili prerade proizvoda[12]

Slika 2. Logo dokaz kvalitete

Izvor: https://poljoprivreda.gov.hr/istaknute-teme/hrana-111/oznake-kvalitete/dokazana-kvaliteta/4226 (pristupljeno 14.07.2021.)

[11] Pravilnik o nacionalnom sastavu kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda „Dokaz kvalitete“, file:///C:/Users/lucij/Downloads/notification_final_2019_373_HR_HR_2.PDF
[12] Pravilnik o nacionalnom sastavu kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda „Dokaz kvalitete“, file:///C:/Users/lucij/Downloads/notification_final_2019_373_HR_HR_2.PDF

5.4. Primjer dobre prakse ZPP-a u Hrvatskoj

Primjera dobre prakse s godinama u Hrvatskoj ima sve više pogotovo vezanih za poljoprivredu i povlačenje sredstava iz Europsko poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj koji je omogućio mnogim malim i srednjim poljoprivrednicima, nužno potrebnu modernizaciju koja je za njih same financijski bila preskupa prepreka u daljnjem razvoju i širenju OPG-a. Nadalje im je omogućeno kontinuirano praćenje trendova i inovacija uz pomoć razno raznih obuka i tečajeva koje su sve više zastupljeni i na razinama lokalnih jedinica, a ne samo gradova kao mjesta pružanja informacija vezanih za poljoprivredu i fondove. Također otvaranje velikog broja razvojnih agencija na lokalnim, gradskim i županijskim razinama koje omogućuju potporu i pomoć prilikom pisanja projekata za prijavu na Europske fondove vezane za poljoprivredu i ruralni razvoj. U nastavku su prikazani primjeri dobre prakse financirani EU sredstvima kroz Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

OPG Mate Bušelić, Kozica

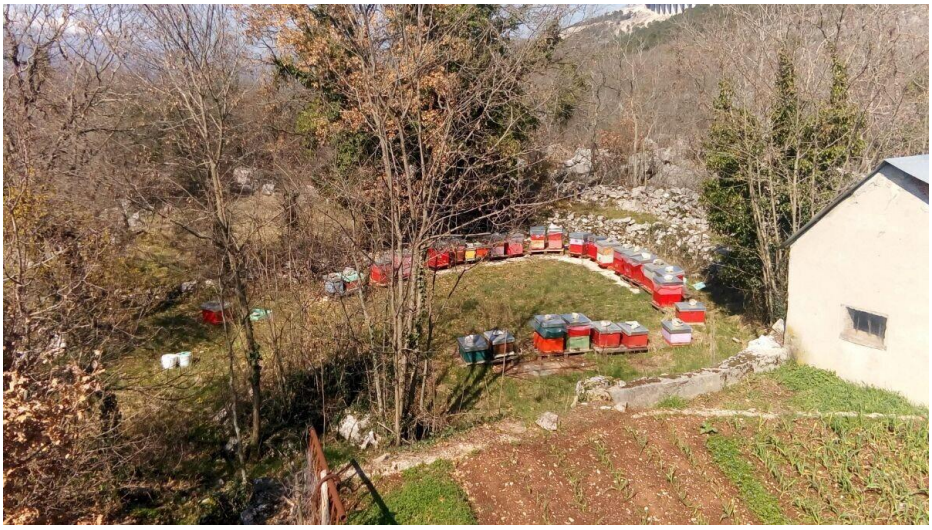
Projekt: povećanje broja pčelinjih zajednica

Lokacija: Kozice, Splitsko-dalmatinska županija

Vrijednost: 15 000 EUR

Nositelj: OPG Mate Bušelić

Slika 3 Pčelarske košnice obitelji Bušelić

Izvor: https://www.agroklub.com/pcelarstvo/od-dvije-pcelinje-zajednice-do-zlatnih-medalja-za-med-za-sve-je-kriv-otac-mate/52277/ (preuzeto 13.09.2021.)

OPG Mate Bušelić smješten je u naselju Kozice, gdje se dugi niz godina ova obitelj bavi pčelarstvom, kao mali proizvođači nažalost nisu bili u mogućnosti sami iz financirati svu potrebnu modernizaciju i širenje posla uz kupnju novih košnica i pčelinjih zajednica. Prijavom na 2. nacionalni natječaj pomjera „Potpora razvoju mladih poljoprivrednih gospodarstava“ (6.3.1.) objavljenom 2017. godine u iznosu od 113.389,5 kuna, Mate je modernizirao i unaprijedio svoje poslovanje kupnjom dodatne pčelarske opreme i povećao proizvodni kapacitet kupnjom dodatnih pčelinjih zajednica. Uz pomoć sredstava kupili su 89 novih košnica i 76 novih pčelinjih zajednica te nove pčelarske opreme. Uz pomoć modernizacije proizvodnje uspjeli su ostvariti veće količine svojih proizvoda ali i podigli njihovu kvalitetu. Uz puno ulaganja i truda s godinama su došle su i nagrade za upornost te je med OPG-a osvoji više od 20 zlatnih, srebrnih i brončanih odličja ostvarenih na državnim i međunarodnim natjecanjima što samo potvrđuje njihovu kvalitetu meda i pčelinjih proizvoda.

OPG Ivan Borović, Donji Pustakovec

Projekt: Ulaganje u modernizaciju proizvodnog procesa

Lokacija: Donji Putakovec, Međimurska županija

Vrijednost: 50 000EUR

Nositelj: OPG Borović Ivan

Slika 4 Obitelj Borović u svojim nasadima lješnjaka

Izvor: https://mz.najboljelokalno.com/proizvodac/opg-borovic/ (pruzeto 13.09.2021.)

OPG Ivan Borović smješten je u Međimurju u mjestu Donji Pustakovec odakle dolazi jedan od najvećih međimurskih proizvođača lješnjaka ali i među najvećim u Hrvatskoj. Nasadi lješnjaka OPG-a Borović prostiru se na gotovo 12 hektara i tretira se po ekološkim principima, koji omogućuju proizvodnju lješnjaka uzgojenu na ekološki prihvatljiv način. Prijavljuje se na Program ruralni razvoj 2014. godine na mjeru „potpora mladim poljoprivrednicima“ gdje ostvaruje bespovratnu financijsku potporu u iznosu od 50 000 eura. Projektom je modernizirana gotovo cijela proizvodnja i unaprijeđen proizvodni prosce „od polja do stola“. Projektom su nabavljeni strojevi za nesmetano obavljanje agrotehničkih mjera u voćnjaku, malčer za košnju trave, elektroničke škare kojima se ubrzalo i olakšalo provođenje mjera pomotehnike, te atomizer za zaštitu voćaka od štetnika. Potporna sredstva omogućila su modernizaciju proizvodnje i uvelike smanjila optimalne rokove branja i obrade lješnjaka kao i snizila troškove branja i pakiranja samog proizvoda. Kada govorimo o prednostima koje sa sobom donose potpore i modernizacija proizvodnje najbolje govori podatak da je OPG Borović sklopio suradnju sa drogerijskim lancem dm Hrvatska kojemu isporučuje oko 80% ukupne godišnje proizvodnje, a upravo zbog velike površine nasada proizvode ima kroz cijelu godinu. Oko 20% ostale godišnje proizvodnje uspješno prodaje na kućnom pragu obiteljske kuće zapakirano u vrećicama zapremnine od 200 grama. Upravo je upornost mladog poljoprivrednika i želja u razvoj doveli do ovakvih nevjerojatnih rezultata u proizvodnji proizvoda koji i nije toliko zastupljen u Hrvatskoj.

6. VAŽNOST ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE

Cilj Europske komisije za budućnost ZPP-a leži upravo u postizanju i podizanju poljoprivredne politike EU- koja može bolje, brže i efikasnije reagirati na sadašnje i buduće izazove s kojim se poljoprivreda susreće, a istovremeno nastaviti zadovoljavati potrebe kako europskog stanovništva tako i europskih poljoprivrednika. U novom razdoblju Zajedničke poljoprivredne politike naglasak se stavlja na rezultatima i razumnosti mjera, stavlja se državama članica na izbor da same odluče koje će zajedničke ciljeve europske poljoprivredne politike ispuniti, istovremeno odgovarajući na specifične potrebe svojih poljoprivrednika.

6.1. Višegodišnji financijski okvir ZPP-a za razdoblje 2021.-2027. godine

Novi sporazum između Europske komisije, Europskog vijeća i Parlamenta ostvaren je 2018. godine a odnosi se na novo sedmogodišnje razdoblje financijskog okvira ZPP-a za razdoblje 2021.-2027. godine. Nova reforma će proširiti veća pravila ZPP-a koja su bila na snazi u razdoblju od 2014-2020. godine, a uključivati će nove elemente kako bi se obuhvatile veće ambicije u području zaštite okoliša. Nastoji se potaknuti održivi i konkurentan poljoprivredni sektor koji može pridonijeti europskom zelenom planu, osobito s obzirom i na strategiju „od polja do stola“ te strategiju za biološku raznolikost. Prijedlozi su usmjereni kao postizanju i osiguravanju pravednijih uvjeta i stabilne gospodarske budućnosti poljoprivrednika, većoj ambiciji u pogledu zaštite okoliša i klime, te očuvanje položaja poljoprivrednika u središtu europskog društva. Instrumenti potpore za provedbu strateških planova ZPP-a financirati će se kroz Europski fond za jamstva u poljoprivredi i Europskog poljoprivrednog fonda. Države članice će same određivati kako će ispuniti specifične ciljeve EU, uz pomoć instrumenata ZPP-a koji su im na raspolaganju , teko nastojeći riješiti postojeće probleme i ispuniti konkretne potrebe svojih poljoprivrednika i ruralnih područje koja su specifična za svaku pojedinu državu članicu. Temeljni motivi buduće ZPP-a biti će fokusirani na devet specifičnih ciljeva prikazanih u dolje navedenoj slici, te u nastavku teksta pobliže objašnjeni.

Za postizanje navedenih prijedloga postavljeno je devet posebnih ciljeva ZPP-a:

Slika 5. Devet ciljeva ZPP-a

Izvor: https://hmrr.hr/wp-content/uploads/2020/02/brosura_ruralni_razvoj-smjernice_i_primjeri_dobre_prakse-web.pdf (pristupljeno 31.08.2021)

Pravedan dohodak za poljoprivrednike stavljen je kao osnovni cilj za pokretanje duljenje razvoja poljoprivrednika, stavljen je naglasak na podršku stabilnih prihoda svih poljoprivrednog gospodarstva kako bi se osigurala dovoljna količina hrane uz istodobno osiguravanje dostatnog prihoda.

Povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kroz modernizaciju, obrazovanje te uključivanje digitalne tehnologije u proizvodnju dobara.

Ponovna uspostava ravnotežne snage u prehrambenom lancu kroz mjere bolje zajedničke organizacije i suradnje poljoprivrednika te povećanja transparentnosti tržišta i mehanizmi zaštite od napuštenih trgovačkih praksi.

Borba protiv klimatskih promjena jedan je od najvažniji problema poljoprivrednika danas, poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo kao i ostali sektori vrlo su osjetljivi na klimatske promjene te je jedna od glavnih zadaća ZPP-a razvijati prilagodbu tih sektora na novonastale klimatske uvjete.

Briga za okoliš važan je segmenta za današnje i buduće generacije, stoga poljoprivrednici igraju važnu ulogu u očuvanje krajobraza i bio raznolikosti kao i samoj zaštiti okoliša kroz upotrebu i proizvodnju sa što manje štetnih kemikalija u poljoprivredi.

Očuvanje krajolika i biološke raznolikosti, kroz „pametnu“ sadnju, plodored i korištenje ekološkog načina proizvodnje što je to više moguće u svim poljoprivrednim kulturama.

Potpora generacijskoj obnovi odnosno usmjeravanje mladih ljudi u ulazak u poljoprivredu te obrazovanje starog stanovništva voljnog učenja, a sve u cilju uvođenja novih tehnologija i znanja u poljoprivrednu proizvodnju.

Dinamična ruralna područja u cilju jačanja potpora ruralnim zajednicama i lokalnim vlastima koja su usmjerena u razvijanje pametnih sela.

Zaštita kvalitete hrane i zdravlja je dugoročni cilj ZPP-a kojim se nastoji odgovoriti na očekivanja društva povezanim za održivu proizvodnju, sigurnošću i kvalitetom hrane te okolišnim standardima i dobrobiti životinja.

Europski zeleni plan je nova strategija Europske unije usvojena 2019. godine s ciljem da se da se Europu učini prvim klimatski neutralnim kontinentom na svijetu do 2050. godine. Europski zeleni plan nastoji Europu pretvoriti u modreno, resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo te zajamčiti za do 2050. godine više nema emisije stakleničkih plinova, kako gospodarski rast nije ovisan o uporabi resursa, te da nijedna osoba ni regija u Europi nisu zanemarene. Planom su predložene nove strategije održivog i uključivog rasta gospodarstva, očuvanje okoliša i zdravlja te poboljšanje kvalitete života i brige za prirodu. Uz strategiju Europski zeleni plan nadovezuje se i strategija „Od polja do stola“ osmišljena s namjerom da postojeći prehrambeni sustav EU-a usmjeri prema održivom modelu i doprinosi postizanju klimatske neutralnosti Europe do 2050. godine.

Jedni od glavnih ciljeva upravo ove strategije „Od polja do stola“ su:

- Osigurati dostatnu količinu hrane unutra granica mogućnosti planeta i to po cijeni pristupačnoj svima
- Osigurati održivu proizvodnju hrane, uz što manje korištenje pesticida i gnojiva koji dodatno zagađuju eko sustav i ekološku proizvodnju hrane
- Promicanje racionalne potrošnje hrane i zdrave prehrane
- Suzbijanje prevara i krivotvorenja podataka o podrijetlu i sastavu u lancu opskrbe hranom
- Poboljšanje dobrobiti životinja[13]

Upravo se prijelazom na ekološku proizvodnju i ekološki način života nastoje ostvariti nove poslovne prilike koje bi ujedno imale pozitivan utjecaj na gospodarstvo, a ujedno i na okoliš. Ovakvim načinom poslovanja nastoji se pomoći prehrambenom sustavu Europske unije, zaštititi prirodu i bio raznolikost Europe. Upravo je strategija „Od polja do stola“ zapravo usko vezana sa strategijom EU-a za bio raznolikost od 2030. godine. Strategijom bio raznolikosti EU želi stvoriti mreža zaštićenih područja koja će obuhvaćati najmanje 30% kopnenih i morskih područja EU-a čime bi se nastojala obnoviti klima i čistoća okoliša u Europi a samim time i poboljšalo zdravlje ljudi i održivost gospodarstva. Strategija bio raznolikosti je jedna od ključnih elemenata europskog zelenog plana, upravom ovom strategijom EU-a nastoji biti primjer u suočavanju sa globalnom krizom bio raznolikosti i vodeći kontinent u čistoći i ekološkoj proizvodnji hrane. Bio raznolikost je od presudne važnosti za osiguranje hrane, svježe vode i čistog zraka ljudi, također ima važnu ulogu u održavanju ravnoteže u prirodi. Upravo je bio raznolikost važna za okoliš i borbu protiv klimatskih promjena čije je problem zadnjih godina sve izraženiji, također važan je stup za sprječavanje i širenje zaraznih bolesti. Upravo je razvoj i ulaganje u bio raznolikost jedan od ključnih elemenata i u borbi i oporavku od krize uzrokovane bolešću COVID-19 s kojom se nažalost cijeli svijet bori već gotovo dvije godine. Važnost bio raznolikosti i leži u tome da upravo ljudskim aktivnostima koje uzrokuju onečišćenje i promjene u staništima, kao i klimatske promjene, opterećenje određenih vrsta i ekosustava. Procjenjuje se diljem svijeta jedan miliju vrsta biljaka, insekata, ptica i sisavaca trenutačno u opasnosti od izumiranja, svakodnevno ih do sad izumre oko 200 različitih vrsta.

[13] Europska komisija, (2020.), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0381&from=EN

Europsko vijeće 2020. godine postiže sporazum o Višegodišnjem financijskom okviru 2021.2027. godina i o paketu oporavka od pandemije COVID-19 i ulaganje u zelenu i digitalnu tranziciju.

Europska unija se obvezala provoditi Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030., Agenda 2030 je deklaracija kojim su se obvezale države na novo globalno partnerstvo kojim se nastoji smanjiti krajnje siromaštvo. Agenda nastoji održivi razvoj razviti u smislu da potrebe današnjih generacija budu zadovoljene, ali ne na štetu sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje vlastite potrebe. Ovakvom strategijom i načinom razvoja nastoji se formirati politike i strategije koje bi omogućile gospodarski napredak i razvoj, ali koji nabi imao negativan utjecaj i kobne posljedice na okoliš.

"Sedamnaest Ciljeva održivog razvoja nisu tek još jedno poglavlje u birokratskoj proceduri Ujedinjenih naroda. ... Ovo je plan, program našeg razvoja idućih 15 godina i razdoblja nakon toga, to je okvir i sredstvo za našu bolju budućnost. „Preobraziti naš svijet“ – to nije fraza, to je obveza svih nas."[14] *Kolinda Grabar Kitarović, Predsjednica Republike Hrvatske*

[14] Summit o održivom razvoju za razdoblje nakon 2015. godine, https://www.vecernji.hr/vijesti/grabar-kitarovic-nije-dovoljno-sastati-se-ovdje-jednom-godisnje-i-odrzati-obveze-prema-inicijativama-un-a-1027000

7. ZAKLJUČAK

Zajednička poljoprivredna politika od svoji sami početaka pa sve do danas ima par osnovnih ciljeva kojima teži, a to su rješenje problema nestašica hrane, borba sa sve izraženijim klimatskim promjenama, očuvanje okoliša, te poboljšanje života stanovništva i poljoprivrednika u ruralnim područjima. Tijekom godina provedbe ZPP-a dolazilo je do niza problema u provedbi njezine politike, jedan od takvih je i problem nejednakih sufinanciranja razvoja u poljoprivredi zemalja članica koji se s vremenom pravilnije počeo raspoređivati.

Zajednička poljoprivredna politika financira se iz dva fonda najmanjega za države članice u cilju financiranja poljoprivrede i ruralnog razvoja, iz fondova za jamstva u poljoprivredi i fonu za ruralni razvoj. Europski se poljoprivrednim fondom nastoji održati poljoprivredna ravnoteža, omogućiti da poljoprivreda kao takva i okoliš ostanu očuvani i za buduće generacije. Europski fond za ruralni razvoj ima u cilju osnažiti i razviti ruralan područja u Europi koja su često u svim zemljama članicama ostala ne razvijena ili slabije razvijena od ostatka zemlje. Omogućiti da sela i ruralna područja imaju ravnopravni standard života i mogućnosti kao i stanovništvo koje se nalazi u urbanim područjima.

Ulaganje u ZPP-u EU pokušava ispuniti veliki dio svojih drugih politika, jer osnaživanjem poljoprivrede i prepoznavanjem mladih da poljoprivredni sektor ima budućnost rješava se pitanje zaposlenja mladih i kontinuiranog nastavka proizvodnje i prerade hrane i bilja, te brigu o životinjama, također kroz mlade ljude koji su obrazovani osvještava se briga o okolišu i proizvodnja na što ekološki način. Promoviranje zdravog života koji EU dugi niz promovira također je usko vezna i uz politiku ZPP-a kao i program „od polja do stola“ kojim se nastoji pomoći lokalnim poljoprivrednicima da se probiju i opstanu na tržištu, a istodobno lokalni stanovnici konzumiraju više voća i povrća koji su uzgajani na prirodan i sve češće ekološki način.

Do danas ZPP je proveo nekoliko velikih reformi kojima se znatno poboljšao život i status poljoprivrednika na tržištu kao i razvio ruralni prostor država članica. ZPP je višefunkcionalna politika koja nastoji osigurati ravnotežu između razvoja i očuvanja ruralnih područja i njezinog okoliša, bitan segment očuvanja ruralnih područja u Europi je taj da su ona dragocjeni dio naše tradicionalne baštine. Bitno je raditi i rješavati pitanja i probleme koji se događaju u poljoprivredi na vrijeme jer poljoprivreda uvelike ovisi o pravo vremenima rješenjima na postojeće probleme kao što su klimatske promjene i ekološka poljoprivreda.

Veliku važnost također treba usmjeriti na potporu mladih na bavljenjem poljoprivredom njihovo obrazovanje i praćenje trendova i inovacija u poljoprivredi kojima će se omogućiti sto ekonomičnija poljoprivreda na ekološki način. Nažalost postoji još uvijek puno problema i stvari koje treba rješavati, ali svijetla i bolja budućnost postoji samo je treba prilagoditi promjenama u svijetu s kojima se susrećemo i brinuti se o okolišu i ljudima oko nas.

LITERATURA

1. Agencija za plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju (31. Prosinac 2020.). Preuzeto 10. Srpnja 2021. iz Upisnika poljoprivrednika_broj PG-a : https://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednika/
2. Agencija za plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju (2018.). Preuzeto 11. Srpnja 2021. iz Novi ZPP 2021.-2027. : https://www.apprrr.hr/buducnost-zpp-a/
3. Agencija za reviziju sustava provedbe programa Europske unije (2009.9. Preuzeto 10. Srpnja 2021. iz Europski fondovi: http://www.arpa.hr/EUROPSKIFONDOVI/ESIfondovi20142020/Poljoprivrednifondovi/tabid/2567/Default.aspx
4. Agronomski glasnik (Listopad 2010.). Preuzeto 10. Srpnja 2021. iz Smjernice zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine : file:///C:/Users/lucij/Downloads/345_358_05_Ornella_Mikus_i_sur_Smjernice_zajednicke_poljoprivredne.pdf
5. Agenda 2000, Preuzeto 13.09.2021. iz Financing the European Union (1998), file:///C:/Users/lucij/Downloads/gp_eudor_PDFA1B_CMNF98002ENC_001.pdf.en.pdf
6. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (30. Studeni 2020.). Preuzeto 10. Srpnja iz Popis poljoprivrede 2020. – privremeni podatci : https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/01-01-29_01_2020.htm
7. Europska komisija (25. Lipnja 2021.). Preuzeto 10. Srpnja 2021. iz Zajedničke poljoprivredne politike: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_hr
8. Europska komisija, (2020.). Preuzeto 13. Rujna 2021. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0381&from=EN
9. Europsko vijeće (20. Listopad 2020.). Preuzeto 10. Srpnja 2021. iz Zajednička poljoprivredna politika : https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/cap-introduction/
10. Europska komisija (2020.). Preuzeto 10. Srpnja 2021. iz Zajednička poljoprivredna politika ususret 2020. : http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/cap-2020-general-presentation_hr.pdf

11. Europski strukturni i investicijski fondovi (2013.). Preuzeto 11. Srpnja 2021. iz Programa ruralnog razvoja 2014.- 2020. : https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/
12. Europska komisija (2020.). Preuzeto 1. Rujan 2021. Ruralni razvoj : https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hr
13. Europska komisija (2020.). Preuzeto 11. Srpnja 2021. iz Europskog zelenog plana : https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hr
14. Europsko vijeće (21. Listopad 2020.). Preuzeto 11. Srpnja 2020. iz Od polja do stola: put do zdravije i održivije hrane u Europi : https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/from-farm-to-fork/
15. Europsko vijeće (2020.). Preuzeto 11. Srpnja 2020. iz Bioraznolikost : kako EU štiti prirodu : https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/biodiversity/
16. Gospodarski list (13. Siječanj 2021.). Preuzeto 11. Svibnja 2021. iz Što donosi strategija „od polja do stola“? : https://gospodarski.hr/rubrike/ostalo/sto-donosi-strategija-od-polja-do-stola/
17. Kesner-Škreb,M, (2008.), Preuzeto 13.09.2021. iz Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, file:///C:/Users/lucij/Downloads/skreb%20(3).pdf
18. LAG Baranja (2019.). Preuzeto 1. Rujan 2021. Radionica „Zajednička poljoprivredna politika za tebe“ : https://lag-baranja.hr/lag/item/749-radionica-zajednicka-poljoprivredna-politika-za-tebe
19. Ministarstvo poljoprivrede (). Preuzeto 12. Svibnja 2021. iz Vodič o nacionalnom sustavu kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda „Dokazana kvalitete“ : https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hrana/Dokazana_kvaliteta/Dokazana_kvaliteta_brosura.pdf
20. Ministarstvo poljoprivrede (2015.). Preuzeto 1. Rujna 2021. Pravilnik o provedbi mjere M04 : https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/PRAVILNIK-O-PROVEDBI-MJERE-M04-PODMJERE-4.3.-TIP-OPERACIJE-4.3.1.-NN-62_16.pdf
21. Ministarstvo poljoprivrede (2015.). Preuzeto 1. Rujna 2021. Vodič za pripremu, praćenje i evaluaciju strategija lokalnog razvoja za programsko razdoblje 2014.-2020. : https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Vodi%C4%8D-HR.pdf
22. Najbolje lokalno (). Preuzeto 1. Rujan 2021. OPG Borović Ivan : https://mz.najboljelokalno.com/proizvodac/opg-borovic/

23. Program ruralnog razvoja (Lipanj 2020.). Preuzeto 11. Svibnja 2021. iz Nacrt strategije poljoprivrede 2020.-2030. - Više od farme : https://www.mrr.hr/files/Nacrt_strategije_poljoprivrede_2020_2030_.pdf
24. Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Preuzeto 13. Rujan 2021. https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/
25. Projekt Glas ruralne Hrvatske (2020.). Preuzeto 1. Rujna 2021. Ruralni razvoj – smjernice i primjeri dobre prakse : https://hmrr.hr/wp-content/uploads/2020/02/brosura_ruralni_razvoj-smjernice_i_primjeri_dobre_prakse-web.pdf

Popis slika

Slika 1. Logotipi kvaliteta proizvoda. 20
Slika 2. Logo dokaz kvalitete 21
Slika 3 Pčelarske košnice obitelji Bušelić 22
Slika 4 Obitelj Borović u svojim nasadima lješnjaka 23
Slika 5. Devet ciljeva ZPP-a 26

Popis Grafikona

Grafikon 1. Potpora poljoprivrednicima u proračunu EU-a za 2019. godinu 4
Grafikon 2. Troškovi ZPP-a od 1990. do 2020. godine 5